

Honderden bouwhistorische objecten wachten op een nieuwe toekomst

PATRICK BOSMAN EN CHRISTINE WEIJS

Engeltjes op de Taankade, de rol touw aan de Groothoofdspoort en een jaartalsteen op de Hofstraat. Deze bouwfragmenten kregen een tweede leven toen het pand waarbij ze hoorden werd gesloopt. Wat ligt er nog meer in het bouwhistorisch depot van de gemeente Dordrecht? Binnenkort wordt dit depot digitaal ontsloten. In het bouwhistorisch depot liggen honderden bouwfragmenten, die soms heel wat omzwervingen achter de rug hebben. Dit artikel geeft een kijkje achter de schermen. Welke mogelijkheden zijn er voor herbestemming?

MUSEUMVONDST In een kelder van het Dordrechts Museum werd in 2010 een aantal bouwfragmenten gevonden. Daaronder waren stukken natuursteen die samen drie bogen vormen. Waarom en wanneer deze fragmenten in deze kelder zijn gelegd, is onduidelijk.

Bogen van de pui van Wijnstraat 54 in depot

Mogelijk was het ooit de bedoeling ze op te nemen in de presentatie van het museum, maar is dit uiteindelijk niet gebeurd of was dit maar van korte duur. Weggevoerd vond men blijkbaar zonde, en in de kelder lagen ze niemand in de weg. Onduidelijk was van welke panden deze fragmenten afkomstig zijn. Navraag bij oud-directeuren van het museum leverde niets op. Gedacht werd aan bebouwing rond het museum, maar een zoektocht op oude foto's leverde niets op. Tot recent bij toeval een foto uit 1891 uitsluitsel bracht: de drie bogen blijken afkomstig te zijn van het pand 's-Gravenhage aan de Wijnstraat, dat in april 1895 samen met het buurpand de Munnik werd gesloopt.

Uit een boekje dat de Vereniging Oud-Dordrecht in 1905 uitbracht, weten we dat een aantal onderdelen van deze panden bewaard is gebleven en is opgenomen in de collectie van de vereniging. Verder zou een plafond van de Munnik naar het Rijksmuseum in Amsterdam zijn gegaan. Van de drie bogen van het pand 's-Gravenhage wordt echter nergens melding gemaakt. Het is dan ook waarschijnlijk dat deze bogen al vrij snel na de sloop naar het Dordrechts Museum zijn gegaan en na de verhuizing naar de kelder in de vergetelheid zijn geraakt. Van de overige stukken uit de kelder is nog niet duidelijk waar ze vandaan komen.

Wijnstraat 52 en 54 in 1891
FOTO: RIJKSDIENST CULTUREEL ERFGOED

ZANDSTEEN VERSIERINGEN In 1893 werden de panden Voorstraat 5 en 7 uit 1651 afgebroken. Een deel van de zandstenen versieringen, de guirlandes en klauwstukken kwam terecht in de collectie van Vereniging Oud-Dordrecht. Andere onderdelen werden waarschijnlijk aan particulieren verkocht.

Taankade 12 met herplaatste engeltjes van Grote Spuistraat 5

In de gevel van Taankade 12 zijn bijvoorbeeld de twee gevleugelde engelenkopjes van Voorstraat 5 gebruikt. De gevelsteen met de oioevaar is spoorloos verdwenen en is mogelijk ook aan een particulier verkocht. In de jaren zestig en zeventig is nog een deel herplaatst in de stad, zowel in bestaande gebouwen als in nieuwbouw. De jaartalsteen kreeg een nieuwe plek in de gevel van Hofstraat 8, die weer gebaseerd is op het in 1956 afgebranda pand Grote Spuistraat 5. Van de gevelsteen met de ekster werd een kopie ingemetseld. Engelenkopjes voor in de bogen waren echter niet voorradig; waarschijnlijk is daarom besloten twee medaillons te gebruiken. De rol touw die onderdeel uitmaakte van Voorstraat 7 is ingemetseld bij de Groothoofdspoort.

Hofstraat 8 met herplaatste jaartalsteen van Voorstraat 5

Voorstraat 5-7 in 1891
FOTO: RIJKSDIENST CULTUREEL ERFGOED

Jacob Marisstraat hoek Jongkindstraat in 1927

Hijbeugel van de Jacob Marisstraat in depot

KRISPIJN In 2006 is in Krispijn de bebouwing tussen de Jacob Marisstraat en Willem Marisstraat gesloopt en vervangen door nieuwbouw. De oude bebouwing, die tussen 1924 en 1927 in twee fases tot stand is gekomen naar ontwerp van de Dordtse architecten Van Bilderbeek en Reus, is ontworpen in de stijl van de Amsterdamse School. Deze baksteenarchitectuur wordt gekenmerkt door golvende lijnen, grote dakoverstekken en verfijnde detaillering rond entrees, hoeken en gevelbeëindigingen. De blokken zijn in de jaren zeventig gerenoveerd, waarbij veel van de oorspronkelijke details verloren zijn gegaan.

Van enkele blokken aan de Jozef Israëlsstraat zijn na de sloop in 2006 een jaartalsteen, vier houten hijsbalken en twee stalen hijsbeugels bewaard gebleven. Deze onderdelen worden bij de openstelling van het depot beschikbaar gesteld voor hergebruik.

WAT IS HET BOUWHISTORISCH DEPOT?

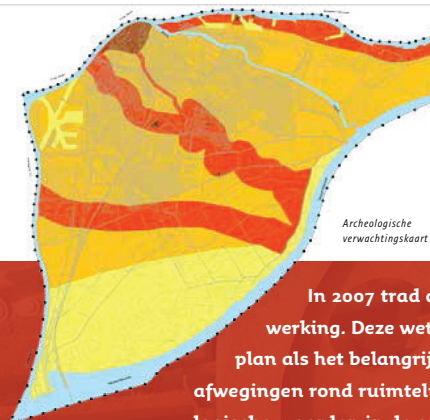
Genoemde voorbeelden geven slechts een klein inkijkje in de collectie van historische bouwmaterialen. Het zijn objecten met een verhaal. Zo liggen er in het depot nog honderden objecten te wachten op een toekomst. Allen afkomstig van monumentale panden of historische interieurs, omdat ze bij sloop- of restauratiewerkzaamheden niet konden worden teruggeplaatst. In het depot is ook de collectie van de Vereniging Oud-Dordrecht opgenomen. De verzameling is opgedeeld in een hergebruikcollectie en een museale collectie. De meeste objecten en fragmenten zijn geschikt voor herplaatsing, alleen een klein deel is zo uniek of kwetsbaar dat dit alleen voor museale doeleinden wordt ingezet.

EEN TWEEDE LEVEN

Aan herplaatsing stelt de gemeente wel een aantal voorwaarden. Zo mogen bouwmaterialen alleen herplaatst worden in gemeentelijke en rijksmonumenten in Dordrecht. Het kan gaan om bijvoorbeeld een schouw, vloertegels of een paneeluur. Ook moeten de materialen in periode en stijl overeenkomen met het pand en/of het vertrek waarin ze worden geplaatst. Zo houden eigenaren en gemeente het Dordtse erfgoed compleet en in goede staat.

Heeft u vragen? Neem dan contact op met Monumentenzorg, via monarch@dordrecht.nl <

Beleidsnota en beleidskaart archeologie Dordrecht

Archeologische verwachtingskaart

Archeologisch onderzoek (boren) op een scheepswerf

In 2007 trad de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) in werking. Deze wet legt de regie bij gemeenten en ziet daarbij het bestemmingsplan als het belangrijkste sturingsinstrument. Dit betekent dat gemeenten bij hun afwegingen rond ruimtelijke plannen ook de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden in de ondergrond moeten meewegen. Eind 2012 heeft Dordrecht het beleid vastgelegd in de beleidsnota en beleidskaart archeologie Dordrecht.

JACQUELINE HOEVENBERG

VERWACHTING ARCHEOLOGISCHE VONDST:

ZEER HOOG

HOOG

MIDDELMATIG

LAAG

ONBEKEND

Voor een initiatiefnemer van een ruimtelijke ontwikkeling kan dit betekenen dat hij eerst onderzoek moet verrichten. Daarnaast kan de gemeente – ter bescherming van archeologische waarden – aanvullende voorwaarden stellen aan de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling. In Dordrecht wordt al sinds 1995 een paragraaf *archeologie* in de bestemmingsplannen opgenomen.

Om archeologie goed onderhouden te borgen in ruimtelijke plannen, heeft de gemeente Dordrecht in 2009 een archeologische verwachtingskaart laten maken behorend bij het rapport *Stad en Slib: het archeologisch potentieel van het Eiland van Dordrecht in kaart gebracht. Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor het buitengebied en de historische stad.*

NOTA EN KAART

De op 21 november 2012 door B&W vastgestelde beleidsnota en beleidskaart archeologie Dordrecht

is een vereenvoudiging van de archeologische verwachtingskaart. De beleidsnota is de toelichting bij de beleidskaart en de onderbouwing voor het beleid. De beleidskaart deelt het grondgebied van de gemeente op in gebieden met een zeer hoge, hoge, middelmatige en lage verwachting op archeologische waarden in de ondergrond. Naar mate de verwachting lager is, kan een diepere bodemverstoring worden geaccepteerd voordat de gemeente van een initiatiefnemer een archeologisch onderzoek vraagt of aanvullende voorwaarden vaststelt. Voor gebieden met een lage verwachting geldt geen onderzoeksplicht. De beleidsnota inclusief kaart verwoordt dus geen nieuw beleid, het legt wel in woord en beeld het beleid gemeentebreed vast.

De beleidskaart en de beleidsnota archeologie zijn te vinden op de gemeentelijke website www.dordrecht.nl/archeologie. <